

Washing 2 - Clean Those Clothes

חבית פרק שנים ועשרים שבת קמו ע"א

המנער טליתו — מן העפר. חייב חטאת — דזכו לינונה. אלא באוכמי ומבילים את הדיו הזה לא אמרן אלא בחדתי, אבל בעתיקי לית לן בה. (ולא אמרנו אלא בחדשים אבל בשנים אין לנו בה איסור) ולא אמרן אלא באוכמי אבל בחיורי וסומקי לית לן בה. והוא דקפיד עלייהו (ולא אמרנו אלא במחורים בשחורים אבל בלבנים ואדומים אין לנו בה איסור והוא שמקפיד עליהם לנקותם) שאם אינו מקפיד — אין בכך ליבו כלל. עולא איקלע לפומבדיתא חזא רבנן דקא מנפצי גלימיהו. אמר: קמחלין רבנן שבתא (עולא חזדמן לפומבדיתא ראה חכמים שמנערים את גלימותיהם, אמר: מחללים חכמים את השבת) אמר להו רב יהודה: נפוצי ליה באפיה, אנו לא קפדינן מידי (אמר להם רב יהודה נערו לו בפניו אנחנו איננו מקפידים בדבר כלל). אביי הוה קאי קמי דרב יוסף, אמר ליה: הב לי כומתאי (אביי היה עומד לפני רב יוסף, אמר לו: תן לי את כובעי) חזא דאיכא טלא עליה, הוה קמחסם למיתבה ליה (ראה שיש טל עליו היה מהסס לתת אותו לו) שבניעור הטל יש חשש כיבוס, אמר ליה: נפוצ שדי, אנו לא קפדינן מידי (נער והשלק, אנחנו איננו מקפידים בדבר).

אִתְּמַר טְלִיתוּ בְּשֶׁבֶת - חַיִּיב חֲטָאת. וְלֹא אִמְרֵן אֶלְא בְּחֻדְתֵּי, אֲבָל בְּעֵתִיקֵי - לִית לָן בְּה. וְלֹא אִמְרֵן אֶלְא בְּאוּכְמֵי, אֲבָל בְּחִיּוּרֵי וְסוּמְקֵי - לִית לָן בְּה. וְהוּא דְקָפִיד עֲלֵיהוּ. עוּלָא אִיקְלַע לְפוּמְבִדִיתָא, חֲזָא רַבְּנָן דְקָא מְנַפְצֵי גְלִימֵיהוּ. אָמַר: קָמְחָלִין רַבְּנָן שַׁבְּתָא! אָמַר לְהוּ רַב יְהוּדָה: נְפוּצֵי לִיה בְּאַפֵּיהּ, אָנוּ לֹא קָפְדִין מִיָּדֵי. אַבְיֵי הוּהוּ קָאֵי קָמֵיהּ דְרַב יוֹסֵף, אָמַר לִיה: הֵב לִי כוּמְתָאֵי. [חֲזָא דְאִיכָא] טְלָא עֲלֵיהּ, הוּהוּ קָמְחָסָם לְמִיתְבָּהּ לִיה. אָמַר לִיה: נְפוּץ שְׂדֵי, אָנוּ לֹא קָפְדִין מִיָּדֵי.

תוספות

המנער טליתו — פירש רבינו חננאל: מן הטל שעליו, דהיינו כיבוס, וליבו חייב חטאת, וכן משמע דהו דומיא דכומתא דרב יוסף, אבל בניעור מן העפר, כדפירש בקומתאם — אין נראה, שיהא שיד ליבת.

1

2

פרק י Chapter 10

יח המסתתת את האבן כל שהוא - חייב משום מכה בפטיש. המצדד את האבן ביסוד הבנין, ומקנה בידו, והושיבה במקום הראוי לה - חייב משום מכה בפטיש. הלוקט יבלת שעל גבי בגדים בידו, כגון אלו היבולות שבכלי צמר - חייב משום מכה בפטיש. והוא, שיקפיד עליהן; אבל אם הסירן דרך עסק - הרי זה פטור. המנער טלית חדשה שחרה כדי לנאותה ולהסיר הצמר הלכן הנחלה בה, כדרך שהאמנין עושין - חייב חטאת. ואם אינו מקפיד - מתיר.

18. One who files a stone⁶⁶ to even the slightest degree is liable for performing [a derivative of] dealing [the final] hammer blow. A person who aligns a stone in the foundation of a building, adjusting its position with his hands and settling it in its proper place,⁶⁷ is liable for performing [a derivative of] dealing [the final] hammer blow.

A person who removes threads, straws, or splinters of wood⁶⁸ from a garment by hand - for example, the splinters that are found in woolen garments - is liable for performing [a derivative of] dealing [the final] hammer blow. [This applies] provided the person is disturbed by them.⁶⁹ If, however, he removes them as a matter of course, [without thinking],⁷⁰ he is not liable.⁷¹

A person who shakes out a new black garment to make it attractive and to remove any remnants of white wool⁷² adhering to it, as is a tailor's practice,⁷³ is liable to bring a sin offering.⁷⁴ If he is not disturbed by them, it is permissible [to do so].

3

ובמשמע לכאורה דחמתי מיקרו כל זמן שלא נחננו ה) אצל מדברי הרמז"ס צפרק י" (הי"ח) שכתב המנער טלית חדשה וכו' כדרך שהאומנים עושים חייב חטאת משמע דחדשה היינו שלא נשתמשו בה כל כך אלא עדיין היא נחודשה כמו בשעה שהאומנין מתקנין אותה. ודברי הרמז"ס צדין זה אכחזו צדין שאחריו:

ח"י הלכות שבת / כלל כב א"ד

4

ז נראה לי, דבגדים המלפפין בהם תינוקות שקורין "וינדלין" [חיתולים] מתר לשטחן בכיתו שיתנגבו, ואפלו בחמה בחצר, כינו דיש עליהן גם צואת הקטן, ואם כן מוכח שלא כבסן (ט). ואפשר אפלו אין עליהם צואה, אם לא נשרה פלו במים, דהכל יודעין שדרך התינוקות להשתין, וצריך עיון. ובלבד שלא ישטחם נגד התנור במקום שהיד סולדת בו:

ח בגד שיש עליו טיט או צואה, אם הוא לח מתר לגרוו בצפרן או בספין, וכן מתר לשפשפו מבפנים, דאין זה דומה ללבון, אכל לא מבחוץ, דדומה ללבון. ואם נתיבש כבר הכל, אסור, דהוי בטוחין. ועל ידי נכרי מתר, דהא אין צריך לעפר הנטחין והוי "מלאכה שאינה צריכה לגופה". ואם יש בו רק מראה צואה, מתר לגרוו בספין וצפרן להתפלל בנקיות, אכל אם נפל דבר מאכל על בגדו מתר לקלפו (שם):

ט המנער בגד שחור וחדש מן הטל ושלג שירד עליו, אם מקפיד שלא ללבושו בעודן עליו, חיב, דהרי הוא כלבון. וכן בגד חדש, אפלו אינו שחור, שנשרה במים, אסור לנערו, לפי שבגד חדש מתקצר במים ועל ידי הנעור נסחט המים, והוי כבוס. וכן אסור לנער בגד חדש שחור שמקפיד עליו מן האבק ועפר שעליו. ופשיטא על ידי כלי שקורין "בערשט" [מברשת] או "מעטאלקע" ולפי שלא ידענו עד כמה נקרא חדש, לכן צריך לזהר בכלם (כן כתב ביערות דבש, והוא נכון). ועין עוד במלאכת "מכה בפטיש" סימן מ"ד. ולהסיר הנוצות בידו, המגן אברהם, אוסר:

פרק כג

הטיפול בדירה ובחצר בשבת וביו"ט

הנקיון בבית ובחצר

5

ד. אין לנקות שטיח, לא במברשת (יג) ולא במכשיר המיוחד לכך, אף אם איננו מופעל על-ידי חשמל (יד). וגם לנער את השטיח בחזקה כדי להסיר את האבק שבו — אסור (טו). אבל מותר לנערו במקצת (טז). ושטיח כזה והוא חדש או נראה כחדש, לא ינערו אף במקצת (יז). ומכל מקום מותר לטאטא את השטיח במטאטא רך ולאסוף את הפסולת שעליו (יח).

שב דיני נקוי וקפול הבגדים בשבת, וכו' י"ג סעיפים:

א שבת קמ"ז ב לפרוש
החוקסות והרא"ש
והר"ן ושאר פוסקים
קדם רבנו תם

6

א *המנער טלית (ב) (א) חדשה (ב) שחרה *כמן הטל שעליה, חיב, שהנעור יפה לה כמו כבוס, *והוא שמקפיד *עלה שלא ללבוש בלא נעור: הגה וכל-שפן שאסור לנער בגד שנשר במים או שירדו עליו (ג) *גשמים, ודוקא בבגד (ב) (ד) חדש שמקפיד עליו (כל כו). *יש אומרים (ה) דאסור לנער בגד מן (ג) האבק שעליו אם מקפיד עליו, (ו) וטוב *לחש לדרבניו (רש"י וא"י); אכל (ז) מתר להסיר (ד) הנוצות מן הבגד בשבת (א"י). *ועין לקמן סימן שלו: ב (ח) *הלוקט וכולות שעל-גבי הבגדים, יבגון אלו היבולות שבבלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חיב (ט) משום מכה בפטיש. (י) והוא (יא) שיקפיד עליהם, "אכל אם הסינם דרך עסק, (יא) פטור:
ז *ליטט (לא) שעל בגדו, (לב) משפשפו מבפנים, דלא מוכחא מלתא לאתחזווי במלבן, אכל לא בחוץ, (לג) דדמי למלבן. (לד) ומגדרו (י) בצפרן. מ"יש מפרשים דהגוי מלי לח, (לה) אכל יבש אסור (לו) *דהוי (יא) טוחן:

משנה ברורה

א (א) חדשה. וחדשה מקרי, (ב) אם לא נשתמש בה עדין הרבה, שעוד נראה בה חדשו: (ב) שחרה. אכל חורי וסומקי לית לן בה, (ג) והטעם, דבחדשה ושחרה מנכר הפיו על-ידי הנעור. ומה שכתב 'שמקפיד עליה', הטעם, דאז תשיבא הנעור כמו הכבוס, אכל אם אין דרכו להקפיד ולובשו לפעמים בלי נעור, מתר לנער (ג) אף לכתחלה: (ג) גשמים וכו'. וכוה (ד) אין חלוק בין שחר לשאר צבעונים כמו בטל לעיל, ודוקא שם שהיא מועט אין מקפיד לנער אלא באכמי, אכל בכאן שהמים מרבין, הדרך להקפיד לנער בכל הבגדים, ויש בזה משום סחיטה: (ד) חדש שמקפיד עליו. רוצה לומר, (ה) דמסתמא הוא מקפיד עליו לנער לפי שמתקצר על-ידי מים. ואפלו אם הבגד ישן, צריך לנהר מלנערו מן המים בחזק בענין שיבוא לידי סחיטה כאותו הנעור, כיודע פשהבגד בלוע ממים הוא נסחט יפה על-ידי הנעור שלטי-גבורים, והביאו האליה רבה: (ה) דאסור לנער. הוא דעת רש"י וסיעתו דסקרי דהא דאמרין בנקרא: אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חיב חטאת, דהינו שקמנער טליתו מן האבק והעפר שנוכלע בו, וחיב משום מלבן, (ו) ודוקא בחדתי ובאכמי, אכל בעתיקי או בחורי וסומקי לית לן בה, כמבאר שם, וכמו לעיל לענין טל; וכננת הרב גמי דוקא בחדתי ובאכמי, והאי דנקט בלשון אסור, לאשמעינן דאם אינו מקפיד, אפלו אסורא לית בה: (ו) וטוב וכו'. עין באליה רבה שכתב דמדינא יש אסור בזה, פי (ו) הרבה ראשונים סוכרין כשיטת רש"י, עין שם, ומכל מקום נראה דיש לסמוך על דעה ראשונה להקל על-ידי אינו-יהודי, ובפרט דאיבא לפעמים משום כבוד הבריות בזה. וטוב לנהר לשבא שחרית בשבת לבית-המדרש, להניח כובעו ובגדיו במקום שמור, כדי שלא יפלו לארץ ויעלו אבק עליהם ויבוא לחלול שבת: (ז) מתר להסיר וכו'. שאין זה דומה ללבון, (ח) שאין הנוצות תחובין בתוכו כמו המים והעפר אלא עומדין מלמעלה, (ט) ולכן מתר אפלו בחדש ומקפיד עליו:

ז (לא) שעל בגדו וכו'. ואין חלוק בקל זה (מ) בין משי לפשתן וצמר: (לב) משפשפו מבפנים. הינו, שאוחזו הבגד בפנים נגד מקום השיט ומשפשף זה בזה עד שנופל השיט. ואף דלעיל בסעיף ה אסר בסודר לשפשפו, ולא מחלקינן בין מבפנים למבחוץ, התם הוא מכונן לצחצחו, מה שאין פן פאן שאין פננתו אלא להסיר השיט (הגרי"א): (לג) דדמי למלבן. שמתניפה הבגד על-ידי זה, (מ) ומלבן משם לא הוי, דאין נותן עליו מים: (לד) ומגדרו בצפרן. מבחוץ, דזה לא נחשב לבוץ, והוא הדין דמתר לגדרו בגב סכין, (מג) ואפשר דאפלו בבדו [ב"י]: (לה) אכל יבש. בין לגדר (מג) בין לבכסס, אפלו מבפנים: (לו) דהוי טוחן. אף-על-גב דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, על-כל-פנים אסורא מיהא איבא לכלי עלמא, (מד) ועל-ידי אינו-יהודי מתר. כתב הש"י: נראה לי, דוקא ביש ממשות טיט על הבגד, וכשהוא מגרד שם אלא מראה השיט פרוגי השיט, זה דומה לטוחן, אכל אם אין שם אלא מראה השיט והוא מגרד שם לבשל הפראצה, אין זה דומה לטוחן, ומטעם זה יש להתיר למי שתלוק שלו מטנף קצת ואין שם ממשות צואה והוא יבש, יוכל לגרד בצפרן ולהסיר המראה כדי שיתפלל בנקיות, עד כאן לשון הש"י. ולעניות דעתי יש לעיין בזה טובא, דנהי דמשום טוחן ליבא, הרי על-כל-פנים מכונן בזה ליפות הבגד ולצחצחו שלא ישאר עליו שום רשם לכלוף, והוי כמלבן. ועין בבאור הלכה שהארבנו בזה. ודע עוד, דפשוט (מה) דאפלו לדעת הש"י אינו מתר רק לגרד בצפרן או לבכססו מבפנים, אכל לבכססו מבחוץ אסור בקל גוני:

7

ו היתה הולך בשבת וירדו גשמים על בגדיו ונשרו במים, אין צריך לפשטן, אלא מתר לילך לביתו, וכשפושטן אסור לשטחן אפלו בביתו כדי שיתיבשו, דהרואה יחשד אותו שכפס בשבת, ואפלו בחדרי חדרים אסור, דלא פלוג רבנן. ואפלו אם היו לחים רק מן זעה, אפלו הכי אסור לשטחן, וכל שכן דאסור לשטחן נגד האש. ואפלו אם לבוש בהם, אסור לעמד נגד האש, במקום שהיד סולדת בו, דשיף בו בשול ולבוץ. אכל במקום שאין היד סולדת בו מתר לעמד שם, כשהוא לבוש בהם (שם):

- a) scraping off the dirt with a fingernail;
- b) scraping it off with the back of a knife, spoon etc.;
- c) wiping it off gently with a dry cloth;
- d) rubbing the reverse side of the garment until the dirt falls off.

If the mud or dirt has dried up, the previous methods cannot always be permitted. This is not due to the prohibition of laundering, since the dirt will leave a stain behind. It is because of another factor. Since the dry dirt will crumble when one removes it, one might thereby transgress the prohibition of

טוּרְחָן, *grinding*. [Although one is not interested in grinding the dirt, it is nevertheless forbidden Rabbinnically.] Thus, if the dirt consists of something that was not previously ground up (e.g. mud), one is forbidden to remove it. However, if it consists of an item that was previously ground up (e.g. mashed potato), one is permitted to remove it by one of the aforementioned methods, for there is no prohibition of grinding something that was previously ground [אֵין טוּרְחָן אֶהְרֵר טוּרְחָן]. Similarly, if the dirt consists of a food item that does not grow from the ground (e.g. eggs), one is permitted to remove it by one of the aforementioned methods, since the prohibition of grinding does not pertain to such items (see *The Shabbos Kitchen*, pp. 131-132).

In a case of necessity, it is permitted to ask a gentile to remove any type of dirt, provided it will leave a stain behind.³⁸

D. Removing Dirt When It Will Not Leave Behind a Stain

The preceding discussion applies only to cases in which the dirt will leave behind a stain when removed. If it will not leave behind a stain, one may not scrape it off, since this is considered laundering.³⁹

III. Removing a Stain

A. Using Water to Remove a Stain

It is forbidden to remove any type of stain from fabric of any color with any type of cleansing agent. It is also forbidden to use a cleanser to diminish the intensity of a stain. Moreover, under the prohibition of soaking fabric, it is even forbidden to merely pour water on a stain.

The prohibition of cleaning with a liquid applies even if the stain is very small or light and would not deter the owner of the garment from wearing it.³⁷

B. Removing a Stain Without Using Water

It is forbidden to remove a stain from fabric by rubbing or scraping it with an instrument, or with the hand or fingernail. However, the prohibition of removing a stain without the use of water is similar in one respect to the prohibition of removing dust from a garment. In cases of necessity (i.e. one has no other garment to wear) one is permitted to ask a gentile to rub out a significant stain.

C. Removing Dirt When It Will Leave Behind a Stain

If mud or moist dirt adhered to a garment and it is still wet, one is permitted to scrape it off before it dries, provided that it will leave behind a stain. Since the garment will remain soiled, removing the dirt cannot be considered an act of laundering. However, it is forbidden to use a brush or to rub the garment vigorously. One is permitted to remove the dirt only by one of the following methods:

